

leváci a leváctví – část č. 16

levák a stříhání nůžkami

aneb
jak se leváci vypořádávají s nůžkami

ivo vodička 2013 • www.levactvi.cz

Levák a stříhání nůžkami

název školy: Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb,
Komenského 3, Litoměřice

autor: Mgr. Ivo Vodička

anotace: výukový materiál vysvětluje historii nůžek a mechanismus stříhání nůžkami; popisuje rozdíl mezi stříháním pravákem a levákem a také jak vést leváky při stříhání; objasňuje, proč leváci nevyužívají nůžky pro leváky

klíčová slova: historie nůžek, stříhání jako proces, pomůcky pro leváky, nůžky pro leváky

cílová skupina: rodiče, žáci středních pedagogických škol, učitelky mateřských a základních škol

- ▶ **Historie nůžek**
- ▶ **Jak nůžky stříhají**
- ▶ **Stříhání levou rukou**
- ▶ **Jak leváci skutečně stříhají**
- ▶ **Leváci a nůžky pro leváky**

Tzv. „čínské nůžky“ byly od starověku rozšířeny ve všech civilizacích a používají se pro svou jednoduchou výrobu a spolehlivost dodnes především na postřihování zvířecí strsti, látek a nití.

Příkladem mohou být umělecky zpracované nůžky z období dynastie Tang (618-907) a nůžky na stříhání ovcí vyrobené kovářským způsobem doma.

Současná podoba průmyslově vyráběných "čínských nůžek" na odstřihávání nití.

Tzv. „čínské nůžky“ se dnes objevují spíše ojediněle – tyto současné jsou určeny k odstřihávání nití a párání švů.

Praváci a nůžky

- ▶ konstrukce nůžek vychází z přirozeného úchopu pravou rukou, jejich tvarování se vyvíjelo po mnoho století do současné funkční dokonalosti
- ▶ praváci stříhají svou vedoucí pravou rukou a do místa stříhu nahlížejí pravým okem pod nejkratší a nejprímější drahou
- ▶ technika použití nůžek se mírně liší při odstřihování a vystřihování
- ▶ stříhání papíru i různých materiálů je složitá pracovní činnost, protože vyžaduje značnou koordinovanost pohybů obou rukou, orientaci v prostoru, trpělivost a pečlivost, cílevědomost a další volní vlastnosti důležité pro praktický život
- ▶ ▶ ▶ stříhání je jedna z činností, která převážně děti i baví, a tak je možné ji využívat i pro smysluplné trávení volného času při vystřihování různých vzorů do ubrousků, obstřihávání tzv. "vystřihovánek" a při různých ručních pracích

Počátky stříhání nůžkami jsou položeny v rodině a v mateřské škole

- ▶ některé dnešní děti se naučí stříhat samovolně nápodobou od starších sourozenců, rodičů nebo spolužáků ze školky
- ▶ počátky stříhání však cíleně musí položit učitelka MŠ
- ▶ základem pro správné vedení dětí s různou lateralitou je pochopení principu stříhání, konstrukce nůžek a jejich volby
- ▶ ▶ ▶ dítě by si mělo ještě v MŠ vytvořit dostatečně upevněné návyky při držení nůžek, stříhání a obstřihování a také poznat, které nůžky jsou především pro běžnou výtvarnou práci ve škole i doma vhodné.

Různé druhy nůžek pro praváky, které objevíme i ve vlastní domácnosti: kancelářské, manikúrní, kuchyňské univerzální, na drůbež, krejčovské a mnoho dalších.

Nůžky se zkříženými noži na čepu se začaly vyrábět až ve středověku a v současné době jsou těmi nejrozšířenějšími.

Velké kancelářské nůžky nejsou pro děti vhodné, protože jsou těžké a v ruce se převažují.

Nejvhodnější jsou nůžky kratší, protože se jimi lépe manipuluje a při stříhání vytácejí drobnější obloučky. Zakulacené špičky nožů jsou mnohem bezpečnější.

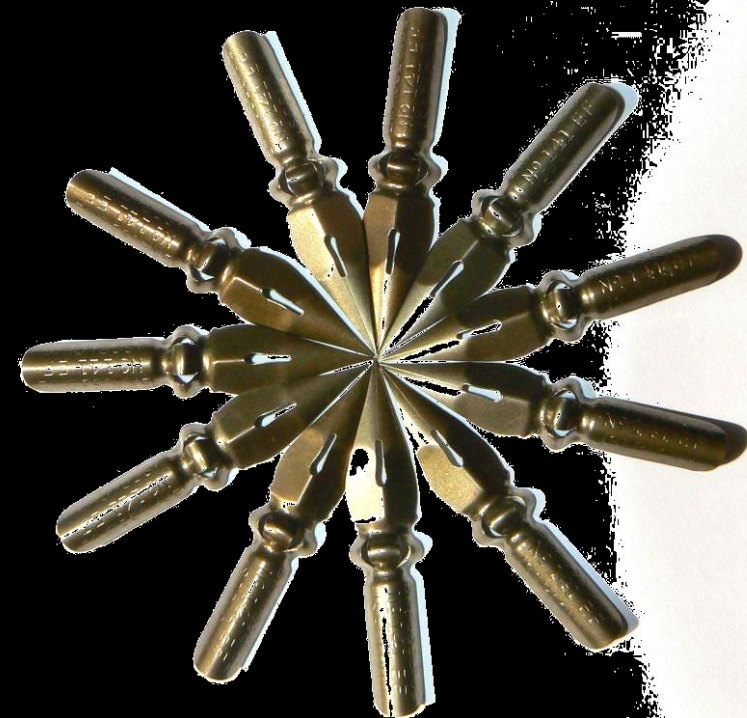

Na principu nůžek pracují i různé druhy specializovaných nůžek (krejčovské, lékařské, zahradnické, na plech), ale i kleště různých řemeslných oborů.

Zahradnické nůžky pro praváky - vyrábějí se ale i pro leváky.

Jak nůžkami stříhají leváci?

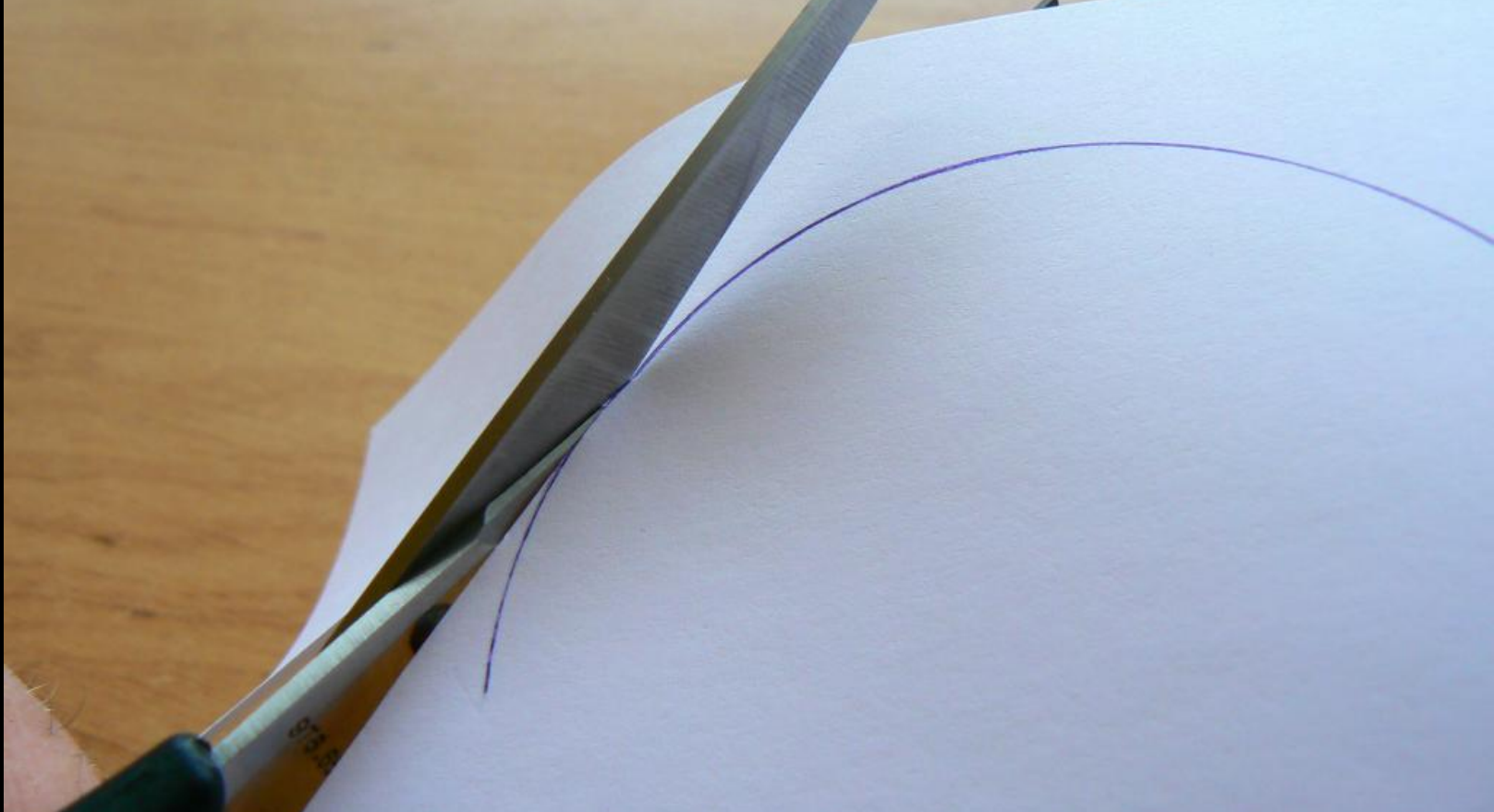

Leváci a nůžky

- ▶ konstrukce nůžek vychází z přirozeného úchopu pravou rukou, jejich tvarování se vyvíjelo po mnoho století do současné funkční dokonalosti
- ▶ leváci jsou při použití nůžek ve složitější situaci
- ▶ malý levák se v rodině pravděpodobně nejprve seznámí s nůžkami pro praváky - pokud pochopí systém jiných pohybů a stříhání zvládá levou rukou, celoživotně u nůžek pro praváky zůstává
- ▶ ▶ ▶ takovýchto leváků stříhajících levou rukou nůžkami pro praváky je více než jedna polovina z celkového počtu leváků i mezi dětmi, dospívajícími a dospělými, přestože znají nůžky pro leváky, někteří s nimi v dětství stříhali a mnozí z nich je i dokonce vlastnili

Jak se leváci vypořádávají s nůžkami?

- ▶ podle průzkumu mezi dětmi, dospívajícími a mladými do 30 let
1/2 polovina leváků stříhá levou rukou nůžkami pro praváky
- ▶ 1/4 leváků stříhá levou rukou a používá nůžky pro leváky
- ▶ 1/4 leváků stříhá pravou rukou nůžkami pro praváky
- ▶ ▶ ▶ všichni dotazovaní leváci, kteří nepoužívají nůžky pro leváky, věděli, že takové nůžky pro leváky existují, většina z nich je i vyzkoušela, nebo je dokonce nějaký čas vlastnila.

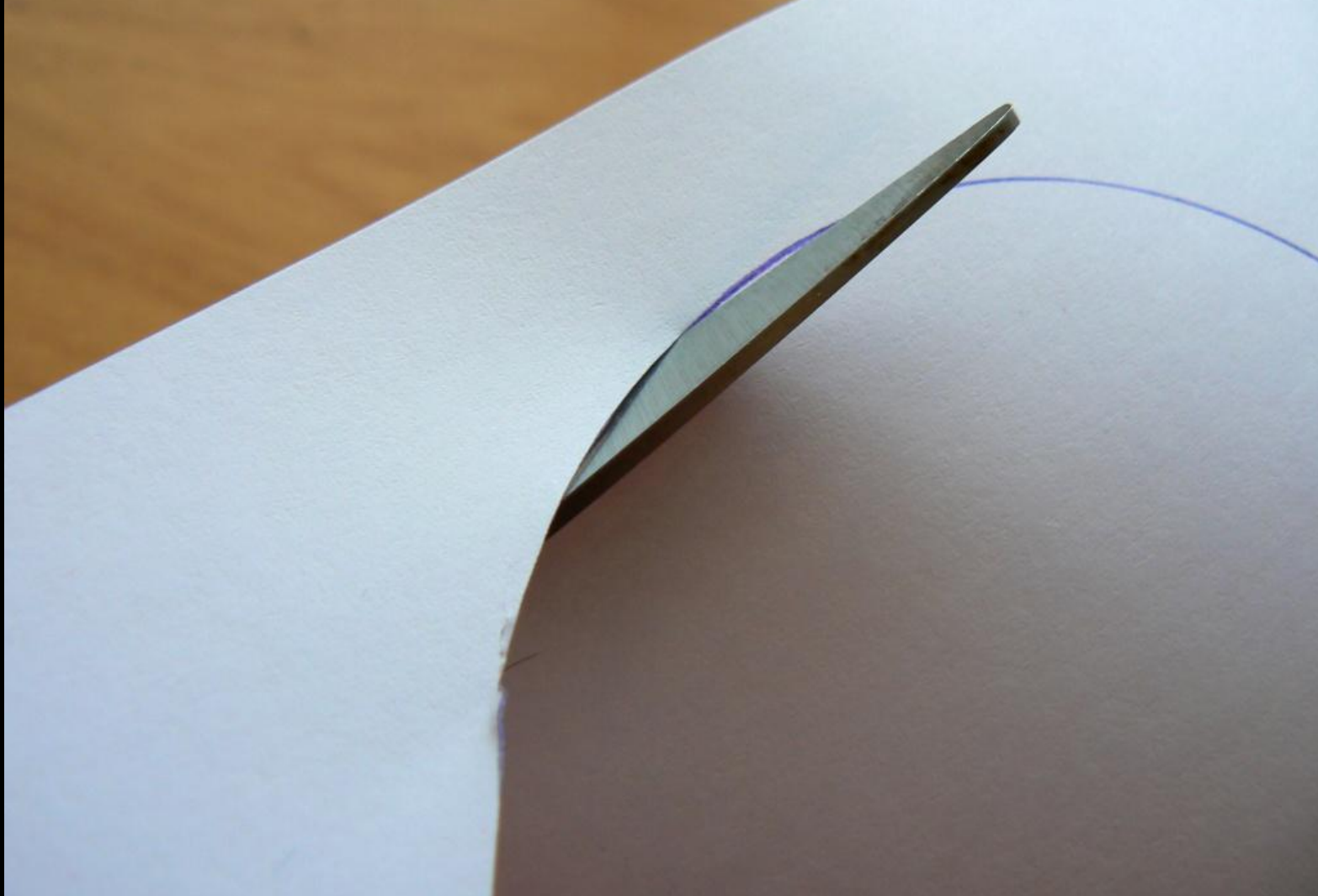
Levák a nůžky pro leváky: protože nože jsou zkřížené opačně, levák je ve stejné pozici jako pravák - do stříhání si vidí a zároveň využívá přirozených pohybů prstů a ruky. Přesto takovéto nůžky používá jen zhruba 1/4 leváků - převážně proto, že je odkázána právě jen na ně, což je v běžném životě nepohodlné a přináší jiné obtíže.

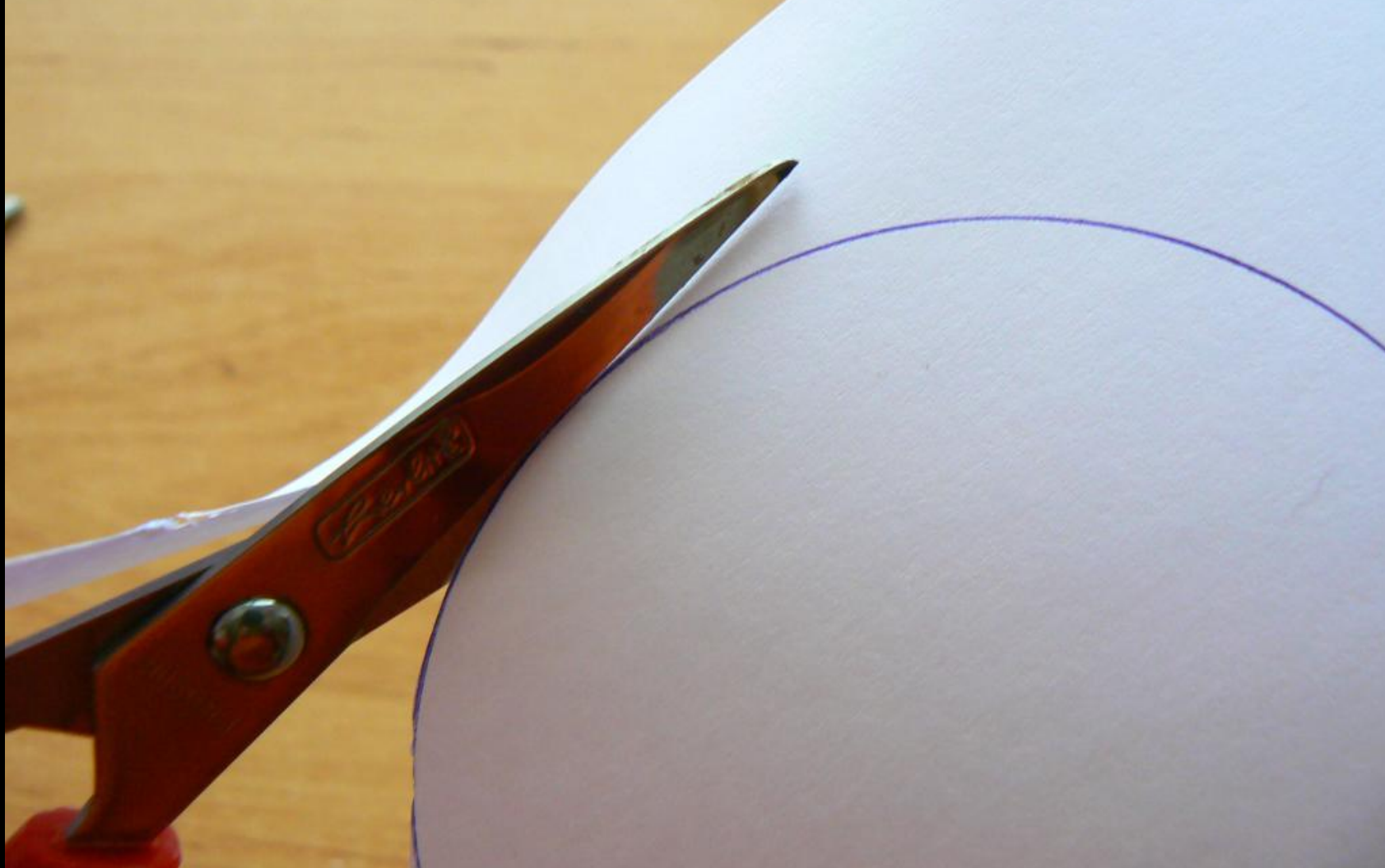
Takto drží levák pravostranné nůžky – palcem přitahuje směrem do dlaně, ukazovákem tlačí ven, aby se nože dobře křížily. Přestože je tento způsob fyziologicky těžší, polovina leváků takto upřednostňuje kompatibilitu s pravostranným prostředím.

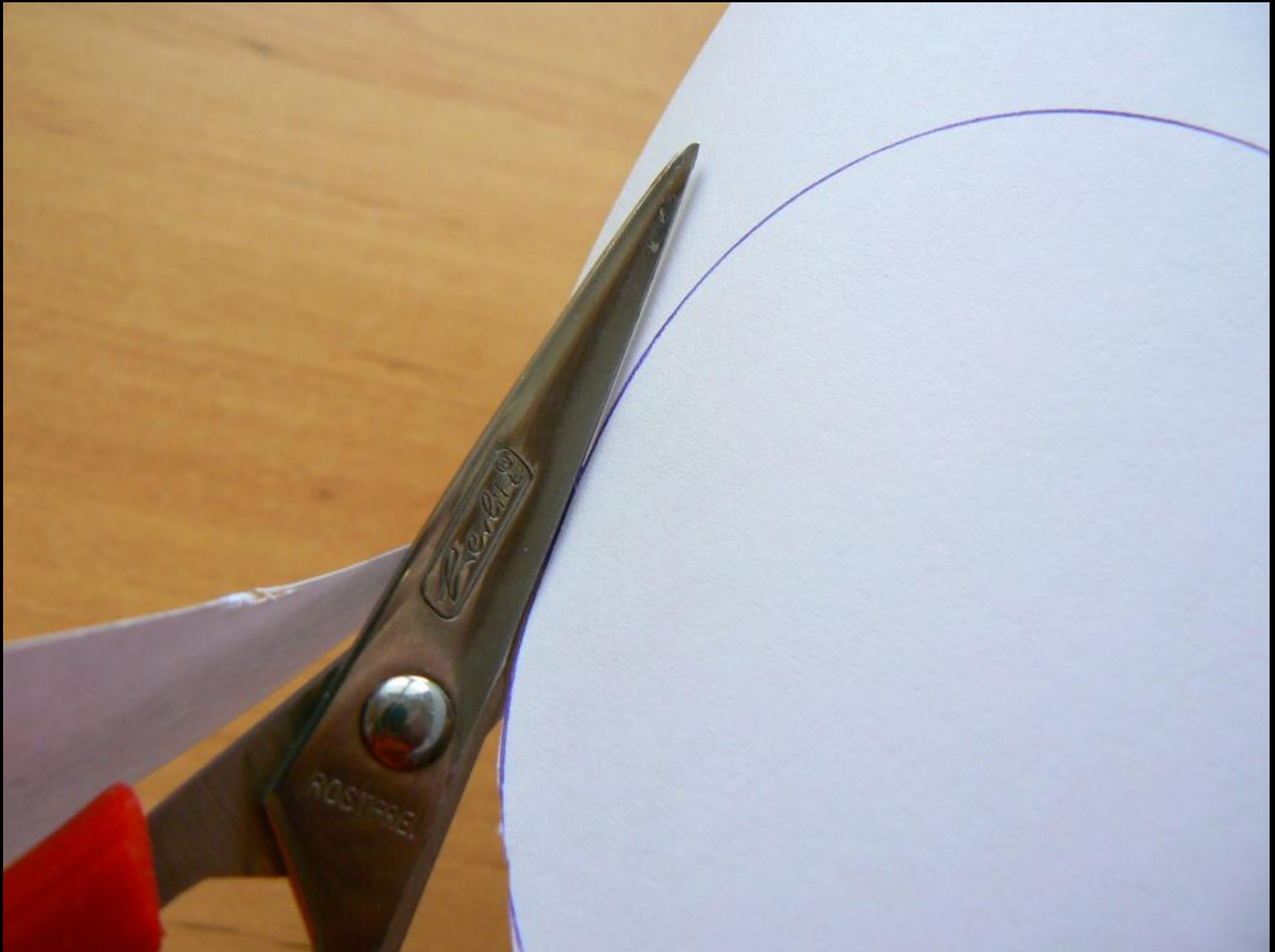
Levák a nůžky pro praváka: takto levák vidí, spíše tedy nevidí, do místa stříhu. Proto většina stříhajících nahlíží většinou z vnější strany, jak je vidět na následujícím obrázku.

Levák a nůžky pro praváka: pro lepší orientaci při stříhání musí levák nůžky mírně sklopit směrem k sobě, a aby viděl lépe do místa stříhu, nahlíží z vnější strany. Takto postupuje většina leváků s nůžkami pro praváky.

Levák a nůžky pro praváka: takto při stříhání klopí nůžky jen část leváků - druhý způsob, kterým leváci stříhají pravostrannými nůžkami; pravý nůž z pohledu leváka kryje čáru, podle které se stříhá.

Proč leváci v dospělosti nepoužívají nůžky pro leváky?

- ▶ v raném dětství si leváci osvojí stříhání nůžkami pro praváky zejména v rodině. To proto, že levák je v rodině většinou osamocen, a stříhání se naučí v rodině většinou nezáměrně, intuitivně nůžkami, kterými je domácnost vybavena - tedy pravorukými nůžkami.
- ▶ přestože nůžky pro leváky jsou dnes snadno dostupné a cena kancelářských nůžek je stejná jako v pravostranné variantě, levák upřednostní kompatibilitu s pravostranným prostředím, protože je pro něj jednodušší se nevázat na svou pomůcku, kterou by musel nosit pořád při sobě.
- ▶ ▶ ▶ pro specializované činnosti v řemeslech a jiných aktivitách povětšinou neexistuje varianta nůžek pro leváky - levák by pak musel umět stříhat stejně kvalitně levou i pravou rukou, což je obtížné, ale i zbytečné!

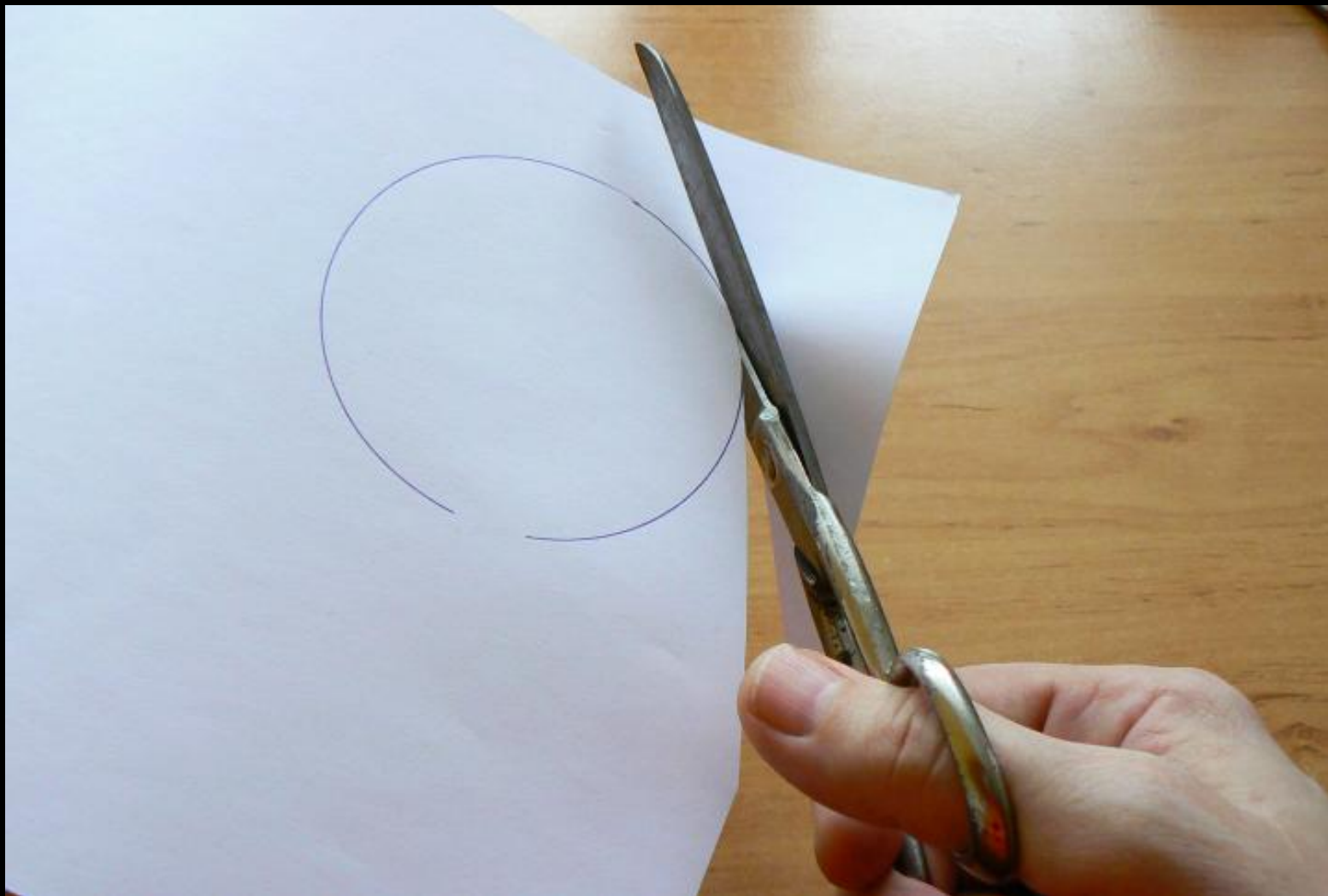
Proč leváci stříhají pravou rukou?

- ▶ zhruba čtvrtina leváků si osvojuje stříhání nůžkami pro praváky pravou rukou! Tento svůj postup zdůvodňují tím, že jim to přijde jednodušší než se vázat na nůžky pro leváky a zároveň se jim lépe stříhá, než kdyby stříhali levou rukou nůžkami pro praváky
- ▶ konstrukce nůžek a technika stříhání v rodině nejdostupnějšími nůžkami je přivedla k práci pravou rukou!
- ▶ ▶ ▶ žádný z takovýchto leváků nezmiňoval nějaké obtíže, které jsou známy při převádění leváků na ruku pravou při psaní. Možno říci, že tato varianta stříhání nepřináší výchovné nebo psychologické obtíže těm dětem, které se pro toto řešení samy rozhodnou.

Je to zřejmě pro to, že se jedná převážně o pouhou motorickou činnost, která není spojena s vývojem řeči v kombinaci s utvářením pojmů a jejich vizualizace.

Proč leváci stříhají nůžkami pravou rukou?

- ▶ v dětství jim někdo z rodičů, sourozenců nebo jiný blízký člověk ukázal, jak to dělá právě on, pravák!
- ▶ levou rukou pravostrannými nůžkami mu to nešlo, takže malý levák přehodil do ruky pravé podle ostatních dětí a dosáhl hned lepších výsledků
- ▶ malý levák ztratil nůžky pro leváky a z nouze postupoval ve shodě s ostatními dětmi
- ▶ ▶ ▶ takových různých důvodů uváděli leváci stříhající pravou rukou mnoho...

Pravák plně využívá všech možností, které tato činnost vyžaduje. Přirozený pohyb ruky ke středu těla, stisk prstů, možnost vidět do bodu stříhu a konstrukce nůžek jsou v souladu. Proto čtvrtina leváků toho využívá a **nakonec stříhá pravou rukou!**

Situace při stříhání, kterou každý dobře zná, je odpovědí na to, jak leváci mohou stříhat pravostrannými nůžkami: každý pravák si také stříhá levou rukou nehty na ruce pravé!

Je jen otázkou cviku a trpělivosti, jak každý tuto činnost zvládne!

Jak tedy s levákem při nácviku stříhání postupovat?

- ▶ nejdůležitější je uhlídat první okamžik, kdy malý levák projeví zájem o stříhání - pokud jsme na tento okamžik připraveni s nůžkami pro leváky doma i v mateřské škole, poskytneme mu je i s radou a povzbuzením! Takto je malý levák ve stejné startovací pozici jako malý pravák!
- ▶ teprve časem se ukáže, který motiv při volbě nůžek a stříhající ruky u leváka převládne a jestli se z již zmiňovaných důvodů nepřechýlí k pravostranným nůžkám, nebo dokonce k ruce pravé
- ▶ podle zkušeností současných leváků nelze jednoznačně říci, která varianta je nejlepší - tu si nakonec zvolí sám malý levák
- ▶ ▶ ▶ škola má být vybavena odpovídajícím počtem nůžek pro leváky a bude jen na levácích, jak takových možností využijí!

Tzv. "terapeutické nůžky nebo tréninkové" mají dvě oka pro prsty za sebou. Používají se při nácviku stříhání u dětí, ale i pro rehabilitační účely u dospělých po úrazech, mozkových příhod a dalších jiných příhodách, které omezují hybnost a koordinaci pohybů. Přední oka jsou pro děti nebo pacienty, zadní pro učitele nebo terapeuta, vyrábějí se i v levostranné variantě.

Použitá literatura a informační zdroje:

Použité fotografie:

4. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Scissors_china.jpg
<http://en.wikipedia.org/wiki/File:BladeShears.jpg>

5, 6, 9, 10 - 12, 16 - 21, 25 a 26. vlastní fotografie

28. <http://shop2.prolevaky.cz/scripts/podrobnosti.php?IDZ=60>
<http://www.duhovaplaneta.cz/cs/leve-menu/nuzky/nuzky-pinzety/terapeuticke-nuzky-6835.html>

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Komenského 3, Litoměřice

ivovodicka@seznam.cz